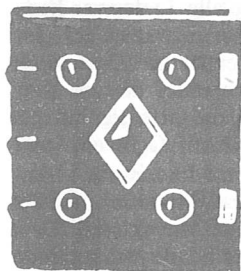

RE-FORMATIO

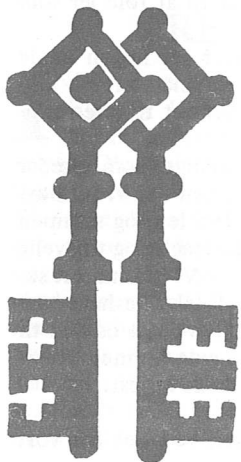
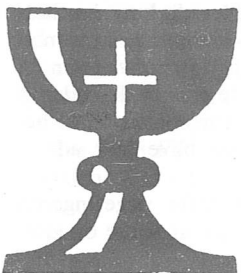
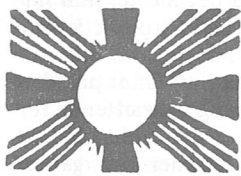
MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

4/1982

Ved EDEL LYKKENSDAL POULSENS begravelse

Hans Egede Kirken, København
Torsdag den 29. juli 1982

I Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Amen.
Lad os bede!

Herre, du tillod, at vor fortrøstning til dagene blev knust, at glæden blev slået ned. Vi vender os til dig nu, da vi ihukommer denne vor søster i troen for din himmelske forsamling. Og vi beder dig: Hav langmodighed med os! Find en indgang til vore hjerter! Og tag bolig i os! Hør vor bøn ved Jesus Kristus, vor Herre. Amen.

Vi må idag påtage os den tungeste pligt, vi kunne få tilfælles: stå omkring en kær afdød, lægge vor kære Edel Poulsen livløs i graven. — Vi får også lov idag at opleve det dejligste og bedste, et menneske kan: Vi står med tomme hænder, for hænder, der bærer noget livløst, er altid tomme. Ikke desto mindre er *det* det bedste, der kan ske os, for kun i tomme hænder er der plads til alt det dejlige, Herren vil forædle sine børn med.

Der var »Åben familie» i Hans Egede Kirken engang i det-te forår. Problemerne omkring kirkelivet i København var emnet, nedgangslinien, de alt for spinkle håb om en vending. Kommentarerne fra vor forsamling beklagede tabet af en glørværdig fortid for denne menighed. — Men Edel vidnede på sin sædvanlige praktiske måde: »Vi må være et fællesskab. Det er det, det kommer an på. Og vi har fået alle muligheder for at være det: Vi er til sammenkomst i menigheden. Vi har vor kirke lige ved hånden. Nadverbordet er dækket til os hver søndag.... Så lad os *være* det fællesskab og opdage vort ansvar for hinanden!»

Fællesskab går måske hen og bliver et tomt slagord i tiden. For Edel havde det ord imidlertid indhold. Hun var selv én hel og samlet vilje til at dele liv med andre. — Fællesskab var jo også et hovedord i den trøst, Apostelen gav videre til

os: »Så trøst hverandre med disse ord«, skrev apostelen Paulus og delte sit håb med os, at vi altid skal være sammen med Herren, når Hans store dag kommer. Og da bliver vi netop det længselsfuldt ventede fællesskab. — Men også så længe vi venter skal vi være sammen om at se frem til underet. Sammen har vi tomme hænder, men trøst i Herrens rige løfter. Sammen søger Frelseren sit skjulte fællesskab med os dag efter dag. Sammen modtager vi hver dags rejsekost af tilgivelse, fred og glæde fra Ham.

Vi søger håb. Forvirrede som vi er, søger vi måske i hver sin retning, men i grunden er det opstandelse og liv, vi alle søger. — Han, som samler os i sin menighed, er selv Opstandelsen og Livet. Brodet og vinen, som velsignes og deles om, røber at Han er det, og at Han er her. Det håb fik vi at trøste hverandre med idag, og tro, sammen med den sørgende Martha.

Må vi da ikke græde over dette tab? Edel — netop Edel — så ungt og stærkt et led i Herrens kæde? Jo! mange vil græde nu, jo nærmere Edel, jo mere. Vi er mange, som vil begå denne forståelige og tilgivelige tåbelighed, at græde. — Alligevel må denne mindesamling være os en huskeseddel i lommen, til flittig brug: »Her er kun grund til at takke«, står der. I Edel fik vi jo lov at bruge løs af talrige himmelske gaver. Nu er det blot sådan, at en stor og uundværlig portion af de gaver er brugt op....

— »Hig efter kærligheden, stræb efter de åndelige gaver«, skriver Apostelen. Hvor ofte holdt vi ikke inde i vor higen og stræben, og lod os nøje med det forhåndenværende? — Nu bør dette synlige tab af Herrens gaver lære os at hige og stræbe påny, at åbne for Hans rigdom til sine børn i menigheden.

— Derfor må vi bekende synden og høre den forladt. Vi må, hvor vi end befinder os til daglig, finde sammen på trods af forskelle og vente alt godt fra Himlen. Vi må bede og arbejde sammen, hvor vi sættes sammen. Derved forvandles gråd

til tak, jammer til fremgang, fattigdom på evner til rigt og tjenende liv.

I kære omkring Edel, du Jørgen og I børn, Kirsten, Hans Verner og Lis. I to forældre til Edel og alle I, der var hendes, — I føler, at I har mistet en sol i jeres midte. Og vi giver jer ret. Også vi så solen, når hun trådte ind i kirken, slog korsets tegn for sig og satte sig ind på kirkebænken med et smil. Og hvem kunne som Edel tage et medmenneske i hånden og spørge: »Sig mig, hvordan har du det?« — I derhjemme har mistet »Den herlige«, som I kaldte hende. Småspændte, til tider småængstelige, gik I om hende, »hvad er mon nu det næste, hun finder på?« Halvt om halvt ironisk kunne jert forhold være, for det var vel ikke alt-sammen lige godt, det hun fandt på. Men det var så dejlig trygt og bekræftende for jer at vide, at hun var der, altid med sit smittende »kom så venner, nu går vi igang!« Dermed etablerede hun den herlige frihed, I følte derhjemme, og som vi i menigheden også følte. Enhver var fri hos hende, og dog i tøjr, — et dejlig langt tøjr, med plads nok for enhver til at begå sine dumheder, og blive leet ad, — men aldrig grint ad.

— Ingen vil idag løfte pegefingern over jer, og forbyde jer at sørge og græde.

— Ingen vil benægte én eneste af alle de gode grunde, I har til at føle jer som tabere nu.

— Ingen vil fratage jer nogen af de mange glæder, som nu må være en lukket bog for jer, og henvist til jeres erindring.

Tværtimod er vi mange, som græder med jer. — Men sammen har vi nu hørt om vor rige Fader i Himlen, og sammen ved vi, at det er en forståelig og tilgivelig tåbelighed at græde. — Vi må snarest søge tilgivelse for den. Edel ville have sagt det til os. Hun ville have vist os hen til Jesus, hvis hun nu havde kunnet. Allermest jer, som hun elskede højest.

— I véd det.

— Vi i menigheden véd det for vort

vedkommende.

— Ja, alle I, som årene igennem har fulgt hendes foretagsomhed i hjemmet og i menigheden her, har mødt hende i glade samvær og fulgtes med hende i sang på hospitalsgange, på fyrige lejrophold, ved feststemte nadverborde, alle I véd, at Vor Herre Jesus for hende var den kerne, der gør dødt liv levende i os. Det er hendes vidnesbyrd til os her.

— Og alle I, der arbejdede sammen med »Polle« i arbejdslivet, I som var vidner til hendes utraditionelle fremgangsmåder, hendes utrættelige gåpåmod, hendes hjerte for samarbejdet og for de mennesker, man i jeres fagsprog kalder klienter, alle I véd nu, om ikke I vidste det før, at Vor Herre Jesus var hendes energikilde.

Edel var idag årsag til, at vi blev et synligt fællesskab for en stund. Så lad da vore hænder være tomme, medens vi sammen overgiver hende til Herren. Og lad vor sorg være som et spejl, hvori vi hver især skimter den rigdom, trøst og formaning, Herren giver os med, når vi går ud herfra idag....

Ære være Faderen og Sønnen og Heligånden, som i begyndelsen så nu og al-

Edel Lykkensdal Poulsen

tid og i al evighed. Amen.

Bjørn Hansen

REDAKTØRENS KOMMENTAR

INDEN landskonventet i Fællesskabet Kirkelig Fornyelse i Århus i maj havde redaktøren af Re-formatio, pastor Ole Skjerbæk Madsen, meddelt bestyrelsen, at han ikke ønskede genvalg. Derfor rejste jeg hjem fra generalkapitlet som nyvalgt redaktør af Re-formatio, en opgave jeg har påtaget mig både med glæde, men også med nogen angst. Det har altid bragt mig glæde at arbejde i de højkirkelige sammenhænge og for det, vi står for i Fællesskabet Kirkelig Fornyelse. Ret beset er alt det vi arbejder med og arbejder for: GLÆDELIGT. Men der-

af følger så også angsten, for vi mener da og tror, at det vi står med er livsnødvendigt for den danske kristenhed, og at det kommer fra den opstandne Herre. Og der er vel to hovedformål med Re-formatio: 1) at skabe samling og opbyggelse indadtil, at styrke hinanden i den sande katolske og apostoliske tro, og 2) at være bevægelsens ansigt udadtil. Af bevægelsens medlemmer og sympatisører vil jeg gerne bede om overbærenhed, og jeg vil også gerne bede om jeres kommentarer. Hvis det skal lykkes at skabe samling indadtil med Re-formatio, så er det nødvendigt

med positiv kritik og forslag til emner der bør skrives om i bladet. Jeg beder altså læserne om hjælp i dette arbejde.

Med hensyn til Re-formatio som be-

vægelsens ansigt udadtil er der vel kun een ting at gøre: springe ud på det dybe vand og sige: Gud i vold.

Knud Christensen

FRA OLIEBJERGET TIL FADERENS HØJRE HÅND TUR/RETUR

Foredrag Kristi Himmelfartsdag den 20. maj 1982 ved FKF's landskonvent i Århus

KRISTI Himmelfarts dag er årets største dag. Nu er sejren vundet. Nu drager sejrherren hjem til sejrsparade på stjernepladsen i Himmelen, modtaget af et band af engle. Professor Masterman siger: »Det er ikke for meget at sige, at det første århundredes kirke grundede sin ret til at eksistere på den kendsgerning, at Kristus sidder ved Guds højre hånd». Det er jo også det eneste led af den anden trosartikel som er nutid, det meste er fortid: født, pint, korsfæstet, eller fremtid: kommer igen, men her er det nutid: sidder ved Faderens højre hånd. Det betyder alt for os i dagen i dag, at Kristus er faren til Himmels.

Men mon englene har kendt ham, da han kom tilbage. Som Guds søn forlod han himmelen, gav afkald på al sin guddomsherlighed, blev et menneske, en jøde. Og da han opstod af graven, var graven tom, fordi han tog sit legeme med sig. Som Gud og mand vendte han tilbage med ar af lægte sår. Vor frelse afhænger af, at en jøde sidder ved Faderens højre hånd, og denne jøde er Guds Søn.

Hans tilbagekomst til Himmelen er skildret i græske vers: »Hvi er dine klæder så røde! Det omkvæd fløj Herren i møde fra alle de himmelske kor, da vagten på himmelborgs-tinden ham skued med rose på kinden opfare til Himmels fra jord. — Hvi er dine klæder så røde! Så englene råbte i møde Guds Søn i hans menneskedragt, da han, efter endte storværker, med legem og lidelsesmærker, indgik til den himmelske pragt».

Det er jo Grundtvigs gendigtning, båret af hans kærlighed til den græske kirke. Og det stiller os et spørgsmål, som vi

skal se på, inden vi rigtig kommer i gang med dagens emne. Vi vil se lidt på vore Himmelfarts-salmer for at høre, hvad de har at forkynde os.

I Den danske Salmebog har vi 8 under »Jesu himmelfart» plus andre under andre afsnit og 8 under »Jesu kongegerning», så egentlig er vi jo godt forsynet til denne ene dag. I tillægget: »129 salmer» er der 3. Særlig vil man her blive glad for Boudrys: »Dig være ære, døden slog du ned», nr. 908 med Händels pragtfulde sejrsmarch fra Judas Makkabæus. Den har noget af den rette fanfareklang, som hører til Himmelfartsdagen. I Norge er der kommet forslag til en ny Norsk Salmebog. Her står under overskriften: Kristi himmelfartsdag/Helgetorsdag (Kristi Kroningsdag) 8 salmer og henvisning til 4 andre (nr. 240-247). Der er en med af Grundtvig, som vi vist ikke kender. Den står hverken i Salmebogen, i 129 salmer eller i den grundtvigske: Salmer. Det er nr. 240: Højtidsdagen, højtidsgangen, en oversættelse af Feste nunc celebre. Den er oversat til norsk både af Bernt Støylen og Per Lønning i 1974. Sidste vers lyder på dansk: »Hør os nu i nådens fylde! Straf os ej, som vi forskyldte. Vogt vor sjæl fra skam og skade. Rør os, bøj os, gør os glade! Lad os se din herlighed». V. 1 lyder sådan: »Højtidsdagen, højtidsgangen, vækker, hæver frydesangen. Høj er tronen, han bestiger, som forener begge riger: Stjerneland og blomstervang». — Der er i det hele taget i Grundtvigs salmeværk en hel del dejlige Himmelfarts-salmer.

Den himmelfarne Kristus forener altså både stjerneland og blomstervang, han

glemmer ikke jorden. Og lad os så tage til Vatikanet, til Rafaels stanzer. I Stanza della Segnatura findes et vidunderligt billede, messen i Bolsena. Foroven troner Kristus i al sin himmelske herlighed. Og her på jorden et alter med sakramentet. Den unge præst tvivlede på, at Kristus var i sakramentet, indtil der en dag vældede blod ned over hans hænder. Det er det, Kingo har sagt i nogle nadververs, som er udeladt i salmebogen, men er kommet med i 129 salmer, nr. 942: Ser, I Guds engle, ser herved og ærer denne lønlighed, at Jesus hos Guds højre hånd er her i sakramentets bånd. — Der er han udi glæden sød, her er han i velsignet brød, der er han i sin æres kraft, her i vindruens signed saft. Så fryd dig da, min sjæl og Ånd, at dog Guds tjeneres ringe hånd må række dig det dyre pant, hvori sig Gud med dig forbandt!

Guds ringe tjener rækker dig sakramentet. Også her møder vi en virkning af Himmelfarten. I Efeserbrevet taler Paulus om, at »Kristus steg op højt over alle Himlene for at fylde alt. Og han gav nogle som apostle, andre som profeter, andre som evangelister, andre som hyrder og lærere for at gøre de hellige fuldt beredt til deres tjenestegerning, at opbygge Kristi legeme, indtil vi når frem til det mål af vækst, da vi kan rumme Kristi fylde». Fra sin himmel gav Kristus det firefoldige præsteembede, for at hver med sin nådegave skal opbygge menigheden til det mål af vækst, da den kan rumme hele Kristi guddomsfylde. Mere og mere skulle menigheden under præstens ledelse forvandles til lighed med den himmelske Kristus. Der skulle være apostle, som kunne styre kirken, der skulle være profeter, Guds højtaltare, hvorigennem Kristus direkte kunne tale til sin kirke. Der skulle være evangelister, som kunne forkynde det glædelige budskab om frelse for syndere, og der skulle være hyrder, som kunne trøste og hjælpe den enkelte. Og bag det hele står den himmelske Herre, som har sendt dem, og som beder for sin kirke.

Jesus Kristus står i Himmelen som ypperstepræsten. Det er navnlig Hebræerbrevet, som skildrer det. Dette brev er een stor Himmelfartsprædiken: »Han har et uforgængeligt præstedømme, fordi han bliver evindeligt. Derfor kan han også helt og fuldt frelse dem, som kommer til Gud ved ham, fordi han altid lever, så han kan gå i forbøn for dem» (7,25). Men denne tanke findes forøvrigt også hos Paulus: »Kristus er den, som er død, ja, meget mere, som er opstanden, som er ved Guds højre hånd, som også går i forbøn for os» (Rom. 8,34).

Den gammeltestamentlige ypperstepræst blev et forbillede på Kristus. Schindler gætter på, at Hebræerbrevet er skrevet af Paulus til jødekristne, som er flygtet til Pella i Transjordanien efter opstanden i Jerusalem. Nu går den gamle pagt til grunde, men vi skal ikke sørge. Vi kristne har en større Ypperstepræst, og vi har et alter. Se ikke med hjemve tilbage til Jerusalem, men se fremad og opad. Jesus Kristus, Guds Søn, er steget op igennem Himlene, fordi Gud har kaldet ham til denne præstegerning: Du er præst evindeligt på Melkisedeks vis, denne mystiske skikkelse, den Allerhøjstes præst, som frembar brød og vin og var større end Abraham. Den jødiske ypperstepræst var ufuldkommen, han måtte bringe ofre for sine egne synder. Jesus var hellig og ubesmittet af det onde. Når han frembar sig selv som offer, var det ikke for hans egne synder, men for hele folkets. Nu er Kristus gået ind med sit eget blod i den himmelske helligdom og vandt derved en evig forløsning, som et lydefrit offer for Gud. Nu kan han træde frem for Guds åsyn til bedste for os som den, der har medlidenhed med os. Det jødiske offer skulle gentages, men Kristus har ved det ene offer bortskaffet synden, ved at Kristi legeme een gang for alle er blevet ofret. Thi med dette ene offer har han bestandigt ført dem, der helliges, til fuldendelse.

Når vi derfor holder gudstjeneste, så kommer vi derved til det himmelske Zi-

on, til en liturgifejrende højtidsskare af engle i tusindtal, til en kirke af førstefødte, til den nye pagts mellemmand, Jesus, til bestænkelsens blod. Thi vi har et alter, bedre end det i den gamle pagt (Hebr. 12,21).

Dette billede af den himmelske ypperstepræst, der kommer til sin menighed ved alteret, det trøstede den første tids kristne i al deres trængsel. Derfor blev psalme 110 sunget som Himmelfartssalme: »Herren sagde til min Herre: Sæt dig ved min højre hånd, til jeg lægger dine fjender som skammel for dine fødder». Men også nye himmelfartssalmer blev digtet: »Han, som blev åbenbaret i kød, retfærdiggjort i Ånd, set af engle, prædiker blandt folkene, troet i verden, optaget i herlighed» (1. Tim. 3,16). Også Peter kan forkynde den trøst, vi har i Himmelfarten: »Han, som er faret til Himmelen og er ved Guds højre hånd, efter at engle og myndigheder og kræfter (og dermed menes de onde kræfter) er blevet ham underlagt» (1. Pet. 3,22). Derfor hedder det i kollekten: Jesus Kristus, vi beder dig, at du trods Djævelen og alle tyranner vil opholde dit rige vældelig, indtil alle dine fjender er lagt under dine fødder, så at vi må beholde sejr over synden og døden og Djævelen ved dig». Vore synder kan ikke anklage os, for vi har en forbeder i Himmelen, vore jordiske fjender kan ikke gøre os noget, for han har sejret over dem alle. Derfor kan vi med Hans Thomissøn sige: Af graven du opstanden est, den ej mit fængsel bliver, din himmelfart mig trøster mest, den dødens gru bortdriver. Og hvor du est, jeg kommer did, hos dig er liv for evig tid, thi dør jeg gladelig. Amen (618,4).

Så vigtig og så trøsterig er denne dag, at det er mærkeligt, at i mange kirker fejres den ikke, f. eks. ikke i den engelske. Og ofte er den herhjemme blevet til en ydremissions-dag og ikke Kristi Kroningsdag. Men hvordan den kan forvandle mennesker, kan vi jo bare se på den første himmelfartsdag, hvor apostlene, i stedet for at sørge over afskeden, vendte

tilbage til Jerusalem til nadversalen, for nu frimodigt at fortsætte under de nye vilkår: »Da tilbad de ham og vendte tilbage til Jerusalem med stor glæde. Og de var stadig i helligdommen og priste Gud» (Luk. 24,52).

Men stærkest ser vi det i Johs. Åbenb. Den gamle apostel, Johannes, er jaget i landflygtighed til Patmos år 96 under kejser Domitian. Alt ser håbløst ud. Men på Herrens dag, et ord, der giver sondagen dens eskatologiske præg, ser han ind i Himmelen, for også her betyder søndagen en åben Himmel. Han ser de syv guldlysestage. Den syvarmede lysestage er Guds tegn. Som Dannebrog på Marse-lisborg slot fortæller, at nu er dronningen her, sådan fortæller den syvarmede stage, at nu er Kristus her. Han, den himmelske kongesøn, kommer som en menneskesøn. Igen dette, at Himmelfarten er en ophøjelse af vor menneskelige natur. Den er ikke syndig og uren, et fængsel for sjælen, men er bestemt til at arve himmelsk herlighed. Og Ypperstepræsten kommer i alba og cingulum. I sin højre hånd havde han syv stjerner, og det forklares senere som de syv biskopper. Som i Efeserbrevet sådan også her, der er sammenhæng mellem himmelfart og præsteembede. Præsten skal lyse som en stjerne, ved himlen hænger han, på jorden skinner han, eller med ordet fra Daniels bog: »De retfærdige skal stråle som himmelhvælvingens glans, og de, der fører de mange til retfærdighed, skal lyse som stjerner evigt og altid». De syv stjerner er de syv menigheders engle, og de syv lysestage er de syv menigheder. Menigheden er verdens lys, skal oplyse og varme i en kold og mørk verden. Og i spidsen for menigheden står der altså en engel. Det er biskoppen, som er en himmelsk budbringer, ikke nogen kontorchef. Hør, hvordan Johannes' discipel, Ignatius, ca. 110, skildrer biskoppen: »Hvor biskoppen viser sig, der skal også menigheden være, ligesom, hvor Kristus befinder sig, der er også den hellige, almindelige kirke». Det er skönt at aner-

kende Gud og biskoppen. Den, der ærer biskoppen, bliver æret af Gud. Da Mari-bo stift 1954 fejrede 150 års jubilæum, skrev jeg derfor en artikel i Birket kirkeblad under overskriften: Menighedens engel i Maribo. Jeg understregede her, at vor salmebog har ikke en syngende engel som den grundtvigske: Salmer, men 10 domkirker. Her er de stifter, der holder kirken sammen.

Derfor skal Johannes skrive til menighedens engel, som repræsenterer sit stift. Kristi kirke er episkopal, den skal ikke styres nedefra, fra folket, fra menighedsrådet, men ovenfra, fra den himmelske engel.

Men disse syv sendebreve skildrer noget mere. Der siges til Johannes: Skriv både det, som er, og det, som siden skal ske. De syv byer er historiske kendsgerninger. De 6 ligger i en bue uden om Johannes' by, Efesus. Men samtidig er de også et tegn, et billede, på det, som siden skal komme. Det er profeti. Derfor kan de ikke læses ved hjælp af en tysk professor, men der står udtrykkeligt: Den, som har øre, hør, hvad Ånden siger til menighederne. Guds hellige Ånd vil sige noget til kirken om kirkens historie, om kirkens fremtid, fra år 96 til Kristi genkomst. Men det var ikke først fra sin himmel, at Jesus fik overblik over, hvad der skulle ske. Det havde han allerede talt om i sit jordiske liv. Han fortalte lignelser, ikke om mennesker, men om Himmeriget, Matth. 13, og siger udtrykkeligt: Den, som har øre, han hør. Det er ikke alle i stand til, men til sine disciple siger han: Jer er det givet at kende Himmerigets hemmeligheder, men dem er det ikke givet. Og han citerer psalme 78: Jeg vil åbne min mund med lignelser, jeg vil udsige det, som har været skjult fra verdens grundlæggelse.

Og så taler Profetiens Ånd da om Guds riges hemmeligheder til dem, der kan høre. Hvert bynavn bliver på ægte jødisk vis udtydet, så det bliver en overskrift.

Det første afsnit af kirkens historie er

Efesus, det hænger sammen med efesus, der betyder længsel. Det er tiden, hvor man længtes efter Kristi tilbagekomst. Men samtidig siger den første lignelse, at det er sædemandens tid. Evangeliet udbredes over hele verden, fra England (?) til Indien. Så kommer *Smyrna*, det er myrra, det er forfølgelsernes tid. Samtidig er det også historien om rajgræsset. Fjenden søger at ødelægge kirken udefra ved forfølgelser og indefra gennem falsk lære. Men så fik kirken bedre kår, da den blev statsreligion under Konstantin. Det er *Pergamum*, den faste borg. Men det er også senneptid, det frø, der praler af, at det er større end alle de andre. Kirken pustede sig op og blev stor i magt og anseelse. Deraf udviklede romerkirken sig. Det er *Tyatira*. Det kommer af thyo, ofre, det er messeofrets tid. Og samtidig er kirken blevet en kvinde, der blander surdej i dejgen, farisæismens og gerningsretfærdighedens ødelæggende surdej, som Jesus dog havde advaret sine disciple imod. Men 31. oktober 1517 fremstod en mand, som fandt evangeliets skat i den katolske kirkes mark, Luther. Men den lutherske kirke sørgede for at skjule skatten, så evangeliet ikke fik indflydelse på de lutherske kirkers liv. Det blev Sardestiden, hvor Jesus siger: Du har ord for at leve, men er dog død. Jeg har ikke fundet dine gerninger fyldestgørende i min Guds øjne. Derfor skal der kun være få lutherske, hvis navne skal stå i livets bog. Og derfor hedder den lutherske kirke *sardes*, det hebraiske shaar, der betyder rest. Vi har ikke tid til at uddybe det, men det er forbløffende, at Jesus år 96 og år 30 kan skildre forskellen mellem Rom og Luther så præcist, som han gør. Vi kan ikke gøre det bedre i dag. Men denne lille rest, shaar, den gør de gode gerninger, som Jesus efterlyser. Det bliver *Filadelfia*-tid, med alt det, kirken sætter i gang af ydre mission, af sociale foranstaltninger, af indre mission. Det er lignelsen om den såre kostbare perle. Og dog varer det ikke ved. Vi kommer ind i demokratiets tid. Demos hedder på

græsk laos og kratos hedder dike. Det er *Laodikea*-tiden, den, som vi er inde i, vi, der er den sidste menighed inden Kristi komme, tiden, der er veltilfreds med sig selv, er hverken kold eller varm, den synes, den er rig nok, og ved ikke, at den er elendig og ynkværdig og fattig og blind og nøgen. Kristus står for døren, han er ved at komme. Derfor vil han møde os ved nadverbordet og styrke os der til at sejre i det, der skal komme. For nu skal voddet kastes i havet, og alle fisk skal indfanges, og englens skal skille de gode fra de dårlige, de retfærdige fra de onde. Jesus slutter sine lignelser: Har I forstået dette? Ja, svarer de. Så er da enhver skriftklog, som er oplært for Himmeriget, ligesom en husbond, der tager nyt og gammelt frem fra sit forråd. Der er nye tanker i dette, grundet på alt det, vi har set, siden de sidste tider begyndte i 1948 med Israels oprettelse, men meget af det er også gamle tanker, som er pudset op.

Vi kan ikke uddybe det nærmere, men blot antyde, at Himmelfarten er ikke noget stationært, men det er begyndelsen til en vej, som er lang, længere end man havde troet, og som ender, som den begyndte, med at Kristus igen står på Oliebjerget. Fra Oliebjerget til Faderens højre hånd og retur (Zak. 14,4). Derfor begyndte de sidste tider i 1948. Da oprettede Gud Israel ved et under, fordi han skal bruge landet til genkomsten, bruge Oliebjerget som stedet, hvor Kristus kommer igen, bruge Jerusalem som hovedstad i tusindårsriget. Derfor er det, som Basilea Schlinck siger, en tid som aldrig før. Derfor opfyldte Jesus 11. juni 1967 sit løfte til Jerusalem, at det skal blive frit: Jerusalem skal nedtrædes af hedningerne, indtil hedningernes tider er fuldendte. Nu rykker den fattige, glemte, orientalske by Jerusalem i forgrunden og begynder at stråle i herlighed, den store konges by. Nu er vi ved det punkt, som lød Himmelfartsdagen: Ap. G. 1,9: Og da han havde sagt dette, løftedes han op, medens de så derpå, og en sky tog ham

bort fra deres øjne. Som de nu stirrede op imod Himmelen, medens han for bort, se, da stod der hos dem to mænd i hvide klæder, og de sagde: I galilæiske mænd, hvorfor står I og ser op imod Himmelen. Denne Jesus, som er optaget fra jer til Himmelen, skal komme igen på samme måde, som I har set ham fare til Himmelen. Derfor hedder et af punkterne på Oliebjerget: Viri galilæi, I galilæiske mænd, for at minde os om løftet til apostlene.

Hvornår det sker, ved vi ikke, men Jesus har lært os at bede: Komme dit rige, bønne om Kristi genkomst, men så også: Ske din vilje, som i Himlen, så og på jorden. Det betyder vist, at i Himmelen ligger alle planerne parat til at erobre jorden. Jesus sidder nu ved Faderens højre hånd. Han er med til at styre udviklingen mod det mål, da han igen kan forlade Himmelen og komme til jorden. Det er ikke FN eller Moskva, der styrer, men det himmelske førerhovedkvarter. Og dog er det ikke hemmeligt, hvad der sker der. Gud gør intet uden at åbenbare det for sine profeter. Derfor læser vi i dag profetierne i GT og NT med en følelse af, at de kommer os ved på en særlig måde. Der sker intet i dag, som ikke er forudset i Himmelen. Derfor kan vi være trygge og sige: Kom, Herre Jesus, kom snart. Alt er rede. Vi venter dig. I galilæiske mænd, hvorfor stirrer I op imod Himmelen? Jo, naturligvis gør vi da det, fordi vi er himmelfarts-kristne. Ja, vor høvding er deroppe, Jesus Kristus, Gud og mand, over alle stjernetoppe troner højt i vælde han, kalder os, som tror hans ord, legem sit og lys på jord; lydt blandt engle det fortælles: støv med Gud har Ånd tilfælles. — Derfor kommer han tilbage åbenlyst, som han opførte, kroner herligt sine dage, kalder støvet op af jord, vinker os med kalken ny legem sit til sig i sky, peger på sit æresæde, siger: Del din Herres glæde. Amen.

Tage Lunn

Arbejdsgrundlag for Fællesskabet Kirkelig Fornyelse:

DEN APOSTOLSKE OG KATOLSKE ARV

Redaktionen har bedt Kirkelig Fornyelses formand, sognepræst Olav Fog, Blaa-høj, om her og i følgende numre af Re-formatio at gennemgå de enkelte afsnit af FKF's arbejdsgrundlag.

ARBEJDSGRUNDLAGET er ikke læremæssigt forpligtende for vore medlemmer, men det er — som navnet siger — et grundlag, som vi kan arbejde ud fra, og som for os selv og for andre kan være en orientering om vort standpunkt. Hvad medlemmerne derimod er forpligtet på, er vedtægternes paragraf 2, hvis læremæssige afsnit gentages og udfoldes i arbejdsgrundlaget. Arbejdsgrundlaget er således ikke andet end et forsøg på at udfolde det, som medlemmerne allerede har forpligtet sig på ved at underskrive vedtægternes formålsparagraf. Det siger sig selv, at et sådant forsøg til stadighed står åbent for nyformuleringer og ajourføringer. Derimod skulle det ikke gerne være sådan, at det indeholder læremæssige udsagn, som er i modstrid med den rette kirkens tro.

Selv om arbejdsgrundlaget altså ikke er forpligtende for vore medlemmer, er det alligevel forpligtende for vort fællesskab i den forstand, at FKF aldrig kan gå hen og blive noget andet end det, som arbejdsgrundlaget vil give udtryk for.

Det foreliggende arbejdsgrundlag har mange forlæg. Der har nemlig været høj-kirkelige før os, og der er høj-kirkelige samtidig med os i andre lande. Vi står ikke alene, men i en stor bred sammenhæng. Derfor er det ikke noget selvopfundet eller »originalt« — endsige et enkeltmandsarbejde, vi har udgivet, men det er blevet til i fællesskab med andre og ved at lytte til dem og lære af dem.

Først og fremmest er der grund til at nævne sammenhængen med pionererne i den nye høj-kirkelighed i Danmark og

den basis, som O. Lund Pallesen formulerede i 1961 efter at have lagt grunden til den gennem artikler i *Re-formatio* i årgangene 1958-61. Størst påvirkning har nærværende arbejdsgrundlag dog fået gennem den basis, som et udvalg bestående af Knud Christensen, Poul Exner og Ole Skjærbæk Madsen forelagde på Virring-konventet 1977 og senere reviderede. Allerede denne basis var inspireret fra det norske basisdokument »Om kirkelig Fornyelse«. I det forslag, som jeg forelagde på Virring-konventet 1979, og som var en bearbejdelse af basis 1977 med senere ændringer, var der også lån fra paragraf 1 i det svenske »arbetsgemenskapen Kyrklig Fornyelse«s vedtægter, et lån som tydeligt afspejles i vort arbejdsgrundlag og i vore vedtægters formålsparagraf. Det åndelige fællesskab med både Virring-konventet og vore norske og svenske brødre og søstre er således umiskendeligt.

Arbejdsgrundlagets indledende tekst

Som læremæssigt grundlag for »Fællesskabet Kirkelig Fornyelse«s hele virke gælder den apostolske og katolske arv i tro, lære og ordninger, sådan som den har sit grundlag i Skriften, er bevidnet i vor kirkes bekendelsesskrifter og bevaret i kirkens tradition, særlig i den ubrudte fejring af messen.

Til præcisering heraf anføres følgende:

Kommentar

I indledningen fastslås det, at vort læremæssige grundlag er »den apostolske og katolske arv i tro, lære og ordninger«.

Det er nødvendigt straks at fastslå dette for ikke at blive mistænkt for sektarisme. I et arbejdsgrundlag som dette kan vi jo ikke gennemgå alle dogmatikkens paragraffer, men må nøjes med at pege på det i den apostolske og katolske arv, som i dag er truet, og som det er vor profetiske opgave at råbe ind i tidens kirke, fordi ingen andre gør det. Men det betyder ikke, at vi ikke går ind for hele kirkens tro!

Vi har egentlig ingen »mærkesager«, for alt i den apostolske og katolske arv er mærkesager. Det særligt »højkirkelige«, som man kalder det, er jo ikke mere vigtigt for os end alt det andet i kirkens tro. Når vi alligevel udvælger bestemte punkter af læren, er det ikke, fordi vi er mere »fanatiske« med det end med noget andet, men fordi den danske kirke ofte har været blind for disse punkter eller omtolket dem i modstrid med kirkens tro og derfor trænger til at høre dem igen og igen. Det er på en måde samtidens kirke, der sætter vor dagsorden og bestemmer, hvad vi skal sige. Vi skal sige lige netop det, som vor kirke mangler af den apostolske og katolske arv i tro, lære og ordninger, og som vi er de eneste eller så godt som de eneste til at sige.

Vor arv er *apostolsk*. Det betyder, den går tilbage til apostlene og har sin historiske grund i dem og deres tro, lære og ordninger. Jesus Kristus selv er hovedhjørnestenen, som holder hele bygningen sammen, og hans betroede apostle er grundvolden (Ef. 2,20), som vi bygger på. Apostlenes tro er vor tro, og vi skal tro, som de troede – ikke omvendt. Dermed afvises alle selvbestaltede »apostles« forsøg i fortid og nutid på at »forbedre« kristendommen og modernisere den, så den mister sin historiske karakter og blot bliver historieløs eksistenstyding.

Vor arv er endvidere *katolsk*. Det betyder, den er i overensstemmelse med det hele, er altomfattende, fordi den besidder fylden af Guds åbenbaring i Jesus Kristus (Ef. 3,19 og 4,13). Den katolske kirke er ikke den kirke, der er udbredt

overalt, men den kirke, der overalt, hvor den er udbredt, er altomfattende, er »fyldt af ham, som giver alle al sin fylde« (Ef. 1,23). Vor katolske arv er det, »der har været troet altid, overalt og af alle« (Vinzenc af Lerin), og det som har været skik »i alle de helliges menigheder« (1. Kor. 14,34).

Ordet »katolsk« er oftest blevet brugt i forbindelse med den romersk-katolske kirke, og derfor er der mange danskere, som ikke kan lide at bruge det om dem selv. Det er i grunden synd, for ordet er alt for godt til at være forbeholdt denne ene kirke. Der er mange andre kirker, der betoner deres katolicitet – både den østlige ortodokse kirke, den anglikanske kirke og altså også den evangelisk lutherske. Det kommer frem i hele 4 af vore 5 bekendelsesskrifter, og ved gudstjenesten – hvad enten vi bruger den apostolske eller den nikænske trosbekendelse – beken-der vi troen på en hellig, almindelig kirke, og det betyder en hellig, katolsk kirke, for »almindelig« = »katolsk«.

Det modsatte af katolsk er sektarisk, det der er afskåret fra helheden og derfor ikke har hele fylden. Det sektariske vil altid afsondre sig i forhold til den hellige almindelige kirke og altid nøjes med dele af den katolske arv. Vi møder sektariske tendenser i vor kirke, når man i provinci- el selvglæde taler om en dansk kristendom, der skal køre sit eget løb uden at skele til andre kirker, og når man i stedet for at tage imod hele den rigdom, Gud har givet os, reducerer kristendommen til det mindst mulige, man kan nøjes med, eller gør en enkelt side af kristendommen til det hele. Alt sådant vender vi os mod, for vi vedkender os vor katolske arv.

Til den apostolske og katolske arv hører, hvad der var gældende kirkelære i den udelte kirkes tid, altså for skismaet i 1054, da øst- og vestkirken skiltes, særligt hvad der blev vedtaget på de 7 første økumeniske konciler. Her kan bl.a. nævnes treenigheden, Kristi to naturer, Maria som Guds moder, arvesynden, Kristi for-

soningsdød på korset, retfærdiggørelse ved tro for Jesu Kristi skyld o.s.v. Alt dette er naturligvis indeholdt i udtrykket »vor apostolske og katolske arv« – også selv om det ikke udtrykkeligt er nævnt i arbejdsgrundlaget.

Denne vor arv angår ikke blot tro og lære, men også ordninger. Det er værd at fremhæve i en så udpræget forkyndelses- og lærekirke som vor, hvor kirken ofte reduceres til ikke at være andet end det sted, hvor der fremføres et »budskab«. Men »kirken er *de helliges forsamling*, i hvilken evangeliet læres rent og sakramenterne forvaltes ret«. Som de helliges forsamling er kirken stiftet af Jesus Kristus, og han har givet denne forsamling en bestemt struktur med embeder og sakramenter, for hvilke han har fastsat bestemte ordninger. Disse ordninger er givet os i vor apostolske og katolske arv og kan ikke være genstand for vore manipulationer. At noget er et ordningsspørgsmål er derfor ikke ensbetydende med, at så kan vi gøre med det, som vi vil. Men mere om det under de følgende afsnit i arbejdsgrundlaget.

Den apostolske og katolske arv har sit grundlag i Skriften og er bevidnet i vor kirkes bekendelsesskrifter. Dette er så væsentligt, at det har været nødvendigt at behandle det i et helt afsnit for sig i arbejdsgrundlaget, nemlig i afsnittet om »Skriften«. Derfor vil det nok være mest rimeligt at vente med at uddybe det spørgsmål, til vi kommer til det afsnit. Derimod skal der her siges et par ord om, at arven er bevaret i kirkens tradition, særlig i den ubrudte fejring af messen.

I populær tale opfattes tradition som noget med gamle skikke, der opretholdes af gammel vane hos konservativt indstillede mennesker eller for kuriositetens skyld. Men sådan forstås ordet ikke i kirkelig og teologisk sprogbrug. Det latinske ord *traditio* betyder overlevering, og det er naturligvis overleveringen fra Jesus og hans apostle, der er tale om. I 1. Kor. 11,1 og 15,3 har vi et tydeligt eksempel på en sådan overlevering eller tradition. Det er

dette arvegods, som er blevet overleveret fra slægt til slægt gennem tiderne, som er troens og frelsens grund, og uden dette ville kirken have mistet sin identitet og mennesker deres frelse.

Det er derfor vigtigt, at der finder en overlevering sted, at der er en tradition, som kan bevare og videregive arvegodsset. Vi er således selv en del af traditionen, og når far og mor lærer deres børn at bede Fadervor, fortsætter de den overlevering eller tradition, som for barnets vedkommende begyndte, da det blev døbt og fik Fadervor overgivet. Det er gennem traditionen, at vor apostolske og katolske arv er blevet bevaret og bliver videregivet til kommende generationer i kirken.

Bibelen er en del af traditionen – den vigtigste del, fordi arven har sit grundlag i dens vidnesbyrd, hvorfor Bibelen også er normerende for al anden tradition. Men selv er den også blevet til på grundlag af tradition (jvf. de ovennævnte steder: 1. Kor. 11,1 og 15,3), og det er også traditionen, som har erkendt, at den er normerende for al anden tradition (kanon), ligesom det er traditionen, som sørger for, at den overgives til hver ny generation som norm for traditionen. Da Luther og reformatorerne fastslog skriftprincippet »Skriften alene« (*sola scriptura*), var det netop for at hævde traditionen over for den forfalskning af den, som fandt sted i senmiddelalderen.

Det vigtigste sted, hvor Skriften og dens vidnesbyrd, altså arven, overleveres, er messen, hvorfor den ubrudte messefejring også er tradition. Messen og Skriften stemmer overens, fordi de begge har rod i samme arv og vidner om den samme arv. Ny Testaments skrifter er blevet til ud fra messens tro, d.v.s. ud fra den tro og bekendelse, som den levende og nærværende Herre selv har skabt i sin menighed, og messen er blevet til på grundlag af de historiske begivenheder, særlig Jesu død og opstandelse, som Ny Testamente vidner om. Messe og Skrift betinger således hinanden, og det ene kan ikke tæn-

kes uden det andet. Skriften tolker messen, og messen tolker Skriften.

Efter denne indledning går arbejdsgrundlaget så over til at præcisere enkelte punkter af vor apostolske og katolske arv, nemlig den, som efter vor opfattelse

for tiden er nødvendige at hævde, fordi de enten overses eller omtolkes, og fordi der ikke er ret mange andre end os til at hævde den.

Olav Fog

HØJKIRKELIGE VINTERDAGE I NORGE

NU varer det nok ikke så længe, før programmet for de norske højkirkelige årskonvent foreligger. Det foregår i en udvidet weekend i begyndelsen af januar på et gæstgiveri et sted, der hedder Gran, et par timers togrejse nord for Oslo.

Disse linjer skrives først og fremmest for at opfordre så mange danske som muligt til at tage med. Jeg var selv med i dagene 8.-11. januar, og det blev en meget rig oplevelse. De ydre rammer er helt vidunderlige! Gran er egentlig kun en samling huse i en smuk 'egn med skole, stort gæstgiveri med masser af plads til møder og samvær, samt en kirke. Nej, det er ikke helt sandt; der er *to* kirker, endda inden for samme kirkegårdsmur, så højkirkelige er rammerne! Det er de såkaldte »dobbeltkirker» på Gran, en kirkehistorisk gåde, at der ligger to smukke middelalderlige kirker kun en snes meter fra hinanden. Den mindste bruges vist kun som begravelseskapel; den anden og større, treskibede kirke er smukt restaureret og bruges som sognekirke – og i de dage som konventets kirke.

Vær ikke bange for at tage derop om vinteren! I år havde man under mødet næsten kulderekord overalt i Norge – lige ved 30 grader på Gran! Men man mærkede det næsten ikke, der var altid en overflod af varme inde og hver dag blikstille og strålende sol ude. De fleste af tjenesterne sluttede med en udgangsprocession med korsbærer og lysbærere (ofte børn) i spidsen. Udenfor kirken tog

man gerne opstilling i en halvkreds på begge sider af korsbæreren og lysbærerne og sang videre, undertiden bibelvers som smukke canons. Lysene brændte roligt videre, skønnest måske i vinternatten, hvor sneen lyste, og vi frøs ikke.

Når dette skrives, kommer jeg just fra en dansk badestrand med 30 graders varme og ikke andet end brune menneskekroppe, egentlig ret kedsommeligt! Det var morsommere på Gran i vinter, hvor man kunne beundre nordmænds evner til at klare vinteren med et smil. Jeg tænker bl.a. på de mange forskellige vinterdragter og strikkede trøjer og huer i fantasifulde farver; der var sandelig noget for øjet. Morsomst var det at se på børnene, for årskonventet er egentlig også en slags familielejr. Det myldrede ikke mindst med småbørn, der ofte tulrede stilfærdigt rundt på kirkegulvet, næsten som blå og røde garnnøgler – sådan var de pakket ind. Undertiden kunne en sådan lille trolde tage sin fars hånd under udgangsprocessionen; det generede ikke, at denne var iklædt en skøn korkåbes herlighed!

Når processioner hørte med til de fleste tjenester, lagde man mærke til, at i Norge har man flottet sig med at anskaffe smukke kordragter i hvidt og rødt, både til voksne kormedlemmer og til medvirkende børn. Påfaldende var det også, at en hel række kirkemusikere af begge køn er aktivt med i det norske KF, hvilket gjorde, at den musikalske udfoldelse blev en meget stor oplevelse uden dog at

dominere over det egentlige. Måske var det også disse folk, der bidrog til, at der aldrig var noget, der kiksede med hensyn til udførelsen, så man uforstyrret kunne give sig helt hen i bønnen. Jeg kom igen til at tænke på den bekendte engelske forfatter C. S. Lewis, der engang skrev, at liturgi har det som med det at danse: først når man »kan» det og ikke tænker over det, kan man give sig hen i det.

Jo, musikalsk var det en stor oplevelse; men ellers var der ingen liturgiske »udskejelser». Der var selvfølgelig den ægte vesterlandske messe, som lutherske kirker i dag for en stor del har fælles med Romerkirken. Året før havde man vist »udfoldet» sig lidt mere, f.eks. med røgelse, så nogle var blevet forskrækkede. Men den tidligere professor ved Menighedsfakultetet Leiv Aalen var ikke blevet forskrækket; han skulle have sagt noget om, at sådan kunne den første generation af lutheranere godt fejre deres messe.... Det afgørende er jo, om messens »canon», bønnen omkring nadverindvielsen, ikke strider mod vor kirkes bekendelse. – Jeg tror, der var gedigne prædikener ved alle tjenester; selv ved completoriet, aftenbønnen var der få minutters »prædiken», hvad jeg ellers aldrig har oplevet.

Det meste af aftenen og natten til søndag var kirken åben, og der foregik noget det meste af tiden; det var en slags »vågenat», som dog var helt frivillig. Jeg var kun med til den indledende meditation. Her oplevede jeg stærkt, hvordan de ydre rammer kan virke positivt med: den skønne kirke lå dunkelt hen med ikke

meget andet end alterlysene tændt; præsten, der ledede den lange meditation meget dygtigt, stod bagest i kirken; han havde den rette stilfærdige stemmeføring til denne lejlighed. Man fik en mærkelig oplevelse af, at de mange mennesker til sidst ligesom »åndede» som eet stort legeme i kirkehusets stilhed – og udenfor herskede den norske vinternats stilhed og de 30 minusgrader.... Iøvrigt blev aftenen i udstrakt grad brugt til privat skriftemål, som man efter polsk forbillede kaldte »skriftemål på gaden», d.v.s. det foregik rundt omkring i kirkens kroge eller bag en pille, idet en række præster var til rådighed. Man gør virkelig meget ud af skriftemålet i disse kredse i Norge.

Vi hørte en række fremragende foredrag, bl.a. af den svenske præst Christian Braw fra Lund. Man rejste hjem og følte sig noget lille, når man tænkte på vore danske forhold. Ikke blot har de flere medlemmer (der var over 100 deltagere foruden børnene), men flertallet er meget yngre, og de har knaldedygtige folk i deres kreds. En aften blev der også plads til en smule lodig underholdning: en ung præst med en meget smuk stemme sang en række viser af Petter Dass på de gamle melodier – og en præstekone reciterede fint Grundtvigs Helligtrekongers-salme, »Dejlig er den himmel blå» – med alle versene.

Ingen vil fortryde en sådan vinterrejse. Studer programmet grundigt, når det kommer; selv om der er ret dyrt i Norge, er der mulighed for billigere former for overnatning m.m., især for de yngre.

Poul Ulsdal

LA OSS BE:

- ✠ FOR KOLLEGIET, FORMÅNNE, ARBEIDSUTVÆLGET OG SEKRETÆREN.
- ✠ FOR KOMITEER, UTVÆLG, TILLITSMENN OG -KVINNER.
- ✠ FOR KONVENTET OG ANDRE SAMLINGER.
- ✠ FOR ARBEIDET I UNDERGRUPPER OG PÅ LOKALPLANET.
- ✠ FOR VÅRE SØSTERBEVEGELSER I SVERIGE OG DANMÆRK.
- ✠ OM FORNYELSE AV DEN NORSKE KIRKE.

På denne og den følgende side gengives det smukke dobbelkort med titlen »LA OSS BE FOR...», som vor søsterbevægelse i Norge, Kirkelig Fornyelse/Pro Ecclesia, har ladet fremstille »TIL Å LEGGE I BIBEL ELLER BØNNEBOK», som der står på

EN ENKEL REGEL FOR ET LIV I KIRKELIG FORNYELSE

- ✠ DÆGLIG BIBELSTUDIUM.
- ✠ REGELMESSIG BØNNELIV.
- ✠ PLANMESSIG FORBØNNSTJENESTE FOR SØSKENENE, DERES TJENESTE OG DE SÆKER SOM FELLESSKAPET TIL ENHVER TID MINNER OSS OM.
- ✠ UKENTLIG NÆTTVERDCEIRING OG REGELMESSIG SKRIFTEMÅL.

bagsiden. — Iøvrigt beklager Re-formatio's trykker, at det i reproduktionen ikke er muligt at fjerne de små urenheder, som stammer fra papirstrukturen i det norske originalkort.

A.S.

KONFIRMATIONSTEOLOGI

IVORE dage er den rette ordning af konfirmationen genstand for stadige forhandlinger. Den overvejende stemning går i retning af at beholde den tidlige alder, så at handlingen vedbliver at være en afslutning af den kristelige børneundervisning, men den personlige bekendelse træder stærkt tilbage, og vægten lægges på velsignelsen, så at de unge væsentlig ses som *confirmandi*. Sådan skrev daværende professor i dogmatik Peder Madsen i begyndelsen af dette århundrede. Bortset fra konfirmationsordningen af 1. februar 1909 er vi egentlig ikke nået længere, idet »den rette ordning af konfirmationens genstand er genstand for stadige forhandlinger», når da vel at mærke – og det tror jeg også har været P. Madsens mening (hans sprogbrug kan virke fortidig) – at »den rette ordning af konfirmationens genstand» må betyde selve meningen og indholdet i den kristne kirkes konfirmation (svensk: konfirmationens innebörd).

Hvorfor overhovedet konfirmation? D.v.s. vi går til selve den teologiske grundvold og motivering for konfirmationen og tager det derfor ikke som noget om hovedsagelig i dag at sige noget om de bedste konfirmandlærebøger eller det rette tidspunkt for konfirmandundervisningen, om børnenes alder og modtagelighed. Alle disse »praktiske» spørgsmål kan først finde en løsning, når selve konfirmationsteologien er blevet belyst. Mig bekendt er der ikke – i hvert fald ikke siden århundredskiftet bedrevet ægte konfirmationsteologi her til lands. Dette ikke sagt foragteligt, men blot konstaterende, for nogle af kirkens »genstande» kan jo ikke hele tiden kræve opmærksomhed, hvilket konfirmationen heller ikke har gjort, når vi tænker på, hvor lidt nytænkning der har været vedrørende den sag siden 1736.

Vi kommer ikke uden om dogmehisto-

riske betragtninger og må nok starte med begyndelsen. Konfirmationen har fra første færd været en kirkelig handling, der umiddelbart var knyttet sammen med dåben. Forbindelsen har sikkert været så nær, at flere forskere mener, at der ikke var tale om to forskellige akter, men om én og samme. Til selve dåben hørte den del, der senere blev selvstændig og fik navnet konfirmation (Gregory Dix: *The Theology of Confirmation in relation to baptism*, 1946). I en af de tidligste beskrivelser af den kristne dåbsliturgi, den ægyptiske kirkeordning, der nu regnes for at være den samme som Hippolyts Den apostoliske tradition, får vi at vide, hvordan romersk praksis har udfoldet sig sidst i det 2. århundrede. Når dåbskandidaterne havde deltaget i påskevigilien, begyndte »initiationen» tidligt om morgenen med, at dåbsvandet, exorcismen og salven (krisma) blev velsignet af biskoppen. Dåbskandidaterne klædte sig af og afsvor sig højtideligt den onde (og alle hans gerninger), hvorefter presbyteren salvede dem med olie. Derefter steg de ned i dåbsvandet. Presbyteren stiller de tre spørgsmål: Tror du på Gud Fader – Tror du på Jesus Kristus – Tror du på den Helligånd, og for hver gang svarer den der skal døbes ja, og diakonen lægger sin hånd på hans eller hendes hoved og nedsænker vedkommende under vandet. Efter dåben salves hovedet med krisma i Jesu Kristi navn. Og når dåbskandidaterne har taget deres tøj på, går de frem for biskoppen. Han lægger sin hånd på deres hoveder og beder: »O Herre, Gud, som har anset disse dine tjenere for værdige til at modtage syndernes forladelse og den nye fødsels bad, gør dem værdige til at fyldes med den Hellige Ånd». Derpå salver han deres hoveder med krisma i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn og tegner seglet (sfragis) på deres pander. Og nu umiddelbart derefter deltager de døbt i den før-

ste kommunion.

Forbindelsen mellem dåb og konfirmation er her så intim, at det er svært at afgøre, hvor den ene slutter og den anden begynder. Og denne ordning er ikke noget specielt for Hippolyt, men kan bekræftes gennem en række udtalelser af kirkefædrene, f.eks. Tertullian og Cyprian. Flere forskere mener derfor, at når fædrene taler i almindelighed om dåben, så skal denne ikke tolkes eksklusivt, som om de mente vanddåben, men må betyde dåben inklusive konfirmationen. Det sædvanlige navn på hele denne kristne initiationsakt var *signaculum* og *sfragis*. Når vi i dag læser Hippolyts redegørelse, er der *to* ting, der virker iøjnefaldende. *Det første* er, at konfirmationsmomentet i dåben betegner og betyder en meddelelse af den Hellige Ånd. Mens vanddåben betyder syndernes borttagen og den nye fødsels bad, så er det det biskoppelige segl med håndspålggelse, der betegner den Hellige Ånds meddelelse. Tertullian siger rent ud: »Ikke modtager vi den Hellige Ånd gennem vandet, men efter at vi er rensat i vandet, er vi beredte til den Hellige Ånd. Efter salvelsen lægges hånden på os i velsignelse og bøn, idet vi indbyder den Hellige Ånd». Der er sikkert en tendens til at nedvurdere vanddåbens betydning til fordel for åndsdaaben eller konfirmationen. På den anden side er det sikkert også muligt, at der findes steder hos kirkefædrene, hvor man udtaler sig i sådanne vendinger, at man tydeligt nok kun sigter til vanddåben, og trods dette kombinerer dåben med en modtagelse af den Hellige Ånd. *For det andet* får vi et stærkt indtryk af, hvor »ubibelsk» Hippolyts dåbsliturgi virker. Vi skal ikke her diskutere forholdet mellem liturgi og lære, og i hvilken udstrækning en liturgi kan være ældre end den bibelske lære. Så langt er der vel nok konsensus om, at N.T. indeholder ikke direkte spor af denne her refererede dåbsliturgi. Det må være en ubesligelig påstand, at N.T. i stilhed skulle forudsætte denne som helt selvfølgelig. Nogen

direkte skriftmæssig begrundelse for brug af olie ved dåben findes ikke. (Salvningens religiøse betydning er jo indvielse til det kongelige præstedømme, idet alle kristne er ifølge 1. Peter 2:5,9 og Johs. Ab. 1:6, 20:6 konger og præster – 1. Petersbrev muligvis dåbsparanæse). Jesu befaling om at døbe kan dog kun gælde vanddåben, nogle kompletterende handlinger nævner han ikke, og i fortællingen om den ætiopiske hofmand (Acta 8:26-40) hører vi bestemt ikke mere om andet end selve vanddåben uden nogen mulighed for at modtage konfirmation. N.T. taler dog i al almindelighed om dåben som den akt, hvorigennem Ånden bliver givet (Acta 2:38, 1. Kor. 12:13, Titus 3:5). Ordet fra Johs. 3:5 om, at et menneske må fødes af vand og Ånd, kan f.eks. hentyde til dåben inklusive konfirmationen. Videre har vi beretningerne i Acta 8:4f samt 19:1-6, der taler om dåb og medfølgende håndspålggelse, hvor den Hellige Ånd meddeles (Hebr. 6:1-2 og 2. Tim. 1:6). Hvis nu Skriften skal tolke sig selv, og altså Acta skal forklare Pauli breve, så er det sandsynligt, at en række udtalelser af Paulus tyder på, at den åndsmeddelelse, der følger med håndspålggelsen, er en væsentlig del af dåben (1. Kor. 12:13, 2. Kor. 1:21-22, Efes. 1:13, 4:30, Tit. 3:5), og yderligere begynder Acta med at minde om Herrens løfte angående dåben i den Hellige Ånd. I lyset af den senere i samme skrift dokumenterede apostolske praksis med håndspålggelse synes det muligt, at Peters ord i Acta 2:38 og dåben på den første pinsedag bør tolkes som dåb med håndspålggelse og den Hellige Ånds meddelelse.

Den nære sammenhæng mellem vanddåben og håndspålggelse og salvelse i og for den Hellige Ånds meddelelse (konfirmation) er blevet bevaret i den græsk-ortodokse kirke. Dog med den undtagelse, at præsten, presbyteren, og ikke biskoppen administrerer (konsekration af olien tilhører biskoppen, administrationen præsten). Fordi barnedåben her er det

normale, betyder det også, at konfirmationen som en umiddelbart med dåben sammenhængende akt forrettes som spædbarnskonfirmation. Hippolyts dåbsliturgi derimod forudsætter ikke barne-dåb og ej heller barnekonfirmation.

I den romersk-katholske kirke gik man en anden vej. Ganske vist har man beholdt den orden, at biskoppen alene har ret til at konfirmere. Men det betones (første gang af Hieronymus † 420), at allerede vanddåben udført af en præst indeslutter alle konfirmationens effekter. Det var nok selve kirkens gunstige udvikling, der bidrog til denne udvikling. Biskopperne kunne ikke få tid til at konfirmere de mange døbte. Lidt efter lidt blev dåben og konfirmationen skilt ved et længere tidsinterval. 7 års alderen anses nu som den nederste grænse for konfirmation. Næste skridt er en terminologisk forandring. Fra det 5. århundrede bruger man ikke den terminus signaculum eller sfragis, men confirmatio. Forandringen er belysende. Uden segl er et dokument værdiløst, men hvad der konfirmeres gælder allerede for konfirmationen, selv om den senere øger det konfirmeredes autoritet. Vejen videre frem markeres af navne som Pseudo-Eusebius af Emesa, Rabanus Maurus, Petrus Lombardus. Resultatet kan stort set siges at være dette, at vanddåben indeholder alt, hvad der er nødvendigt for saligheden. Heraf følger, at konfirmationen kan få mere eller mindre teologisk betydning. Konfirmationen bevares som et særligt sakramente med salvelse og håndspålæggelse, men hvad den egentlig gav, var svævende, og mangen middelaldersteolog fandt det nødvendigt at stille det spørgsmål, om ikke hele konfirmationen som et særligt sakramente var overflødig. At konfirmationen giver »augmentum ad gratiam» (tilvækst i nåden), endvidere »robur ad prædicantum aliis» (styrke til at prædike for andre) og »at post baptismum confirmamur ad pugnam», det er det væsentlige i middelalderens opfattelse af konfirmationens gaver.

Vi har næppe interesse i at følge konfirmationens brogede skæbner i reformationens kirker. Det er jo mere vor danske kirkes liv og lære, der må ligge os på sinde. For blot i forbifarten at kaste et blik over Øresund, så er det ejendommeligt, at den svenske kirke ikke er så tidligt på færde som den danske kirke med en konfirmationsanordning, det sker først med kirkehåndbogen af år 1811 under rubriken: Ungdomens första nattvardsgång. Og af de ivrige forkæmpere for denne konfirmationspraksis var biskoppen i Strängnäs Jacob Serenius († 1776). Han havde i høj grad hentet sine indtryk fra Danmark, men også fra engelske forhold. Tanken var denne: Ungdommen skal som en gruppe for sig også til alters og forinden dette offentligt overhøres. Undervisningsmomentet ligesom forbindelsen til altergangen er så stærkt fremtrædende i denne konfirmationstanke, og sådan er det til dato i den svenske kirke. Allerede her er store forskelle til dansk kirkepraksis, idet vi aldrig (eller yderst sjældent) hos os har teologisk og kirkeretligt har sat konfirmation og altergang sammen, selv om det har været så i praksis (situationen i mine egne sogne), at de hørte sammen, men mere som et vedhæng; der er ingen organisk teologisk forbindelse mellem konfirmation og altergang (hvilket kommer til udtryk bl.a. i Sven Nielsens fine lille skrift: Konfirmation).

Vores konfirmation er i mangt og meget en arv fra Spener og pietismen, hvor dens sigte ansås at være den døbtes åndelige vækkelse, en målsætning, der glimrende kunne bruges under rationalismen og hos en del af vækkelsens folk. Man lagde bare noget forskelligt ind i ordet vækkelse. Som bekendt har der altid hos os været en dåbsoplæring før 1736, Danske Lov foreskriver jo, at »præsterne skulle ikke tilstede de unge at komme til Herrens bord, førend de have vel fattet deres børnelærdom at finde deraf den rette mening af hjertet og vide at svare til Luthers små spørgsmål». Ordet konfirmation bruges mig bekendt slet ikke,

men sagen er klar nok: dåb ➡ dåbsoplæring ➡ altergang. Det er ikke som i romerkirken biskoppen, der konfirmerer, men præsten, dog er der måske en genklang af den for biskoppen oprindeligt reserverede konfirmationshandling i biskoppens visitatser med overhøring af de unge.

Flere bemærkninger af historisk art er nok overflødige her. Den historiske redegørelse kan kun vise, at konfirmationen har haft en meget blandet, somme tider bleg, skæbne. Vi kunne nu spørge, om nogen del eller fase af konfirmationens historie kan anses for at være af en sådan beskaffenhed, at den kunne være normerende for bestemmelsen af konfirmationens væsen og mening. Har konfirmationen nogensinde været så ideel, som den bør være? Så længe N.T. ikke giver enslydige og direkte anvisninger vedrørende konfirmationen som ritual, da er det ikke muligt eller rigtigt at kanonisere nogen af de foreliggende historiske konfirmationsordninger. Det er heller ikke klogt at revolutionere på de nugældende ordningers område, f.eks. ved en tilbagegang til de ældst bevidnede liturgier. Hippolyts liturgi forudsætter jo konfirmation sammen med dåb af voksne. På den anden side giver N.T. tydelige anvisninger om, hvad der er kernen i konfirmationen. En principiel koncentration på disse anvisninger kombineret med villighed til at lade dem være vejledende inden for den nuværende konfirmationsordnings ramme kunne være en vej fremad. Vi kan jo begynde med at præcisere nærmere, hvad der efter N.T. og vor kirkes lære står fast midt i mangfoldigheden af alle brogede synspunkter og diskussioner.

For det første gælder det, at konfirmationens egenart er afhængig af dens plads mellem dåben og nadveren. Konfirmationen peger tilbage og fremad. En konfirmation uden foregående dåb er lige så abnorm som en konfirmation uden følgende altergang. For det andet gælder det, at konfirmationen er ikke noget sa-

kramente befalet af Kristus. Det er en kirkelig handling med støtte i Skriften. Den er intet sakramente, men har (måske) sakramental funktion på samme måde som kirkens øvrige handlinger, og med sakramental mener jeg en handling, hvor Gud virker. For det tredje gælder det, at det som vi kalder konfirmation efter N.T. har forbindelse med håndspålæggelse som det ydre tegn på den Hellige Andes meddelelse eller på det at blive draget ind i Andens liv, som lever i Kristi kirke. For det fjerde må fremholdes, at dåben efter vor kirkes tro er den handling, hvorigennem Gud optager et menneske i sin kirke og meddeler det alle gaver og opgaver. Dåben alene er tilstrækkelig for saligheden og skal ikke kompletteres med følgende kirkelige handlinger for at være fulgyldig. Men om dåben er optagelse i kirken, så må det også betyde, at et menneske føres ind i den Hellige Andes sammenhæng, for en kirke uden Hellig Ånd er ikke Kristi kirke. Vi kan umuligt forestille os, hvad en indlemmelse i kirken kan betyde, hvis den ikke samtidig betyder en indlemmelse i den Hellige Andes liv. For det femte har det indtil 1948 hørt til vor kirkes normale orden, at ingen må gå til alters uden at have modtaget undervisning (vist praktiseres børnealtergang med glæde hos os, men den praksis er ikke uden problemer for konfirmationsforberedelsen som indledning til altergangen!). Den gamle orden var en sund orden, men blev en uorden ved den kendsgerning, at for de fleste blev den første altergang den eneste altergang, dette misforhold bør børnealtergangen ændre ved.

Allerede disse 5 punkter foranlediger mange vanskeligheder. For hvis det står fast, at dåben ikke skal kompletteres for at være fulgyldig, hvis dåben altså indlemmer mennesket i Kristi legeme, hvor den Hellige Ånd er virksom, hvad bliver der da tilbage som opgave for konfirmationen. Denne skulle jo efter den gamle orden netop stå for sammenhængen mellem mennesket og den Hellige Ånd.

Eller med andre ord, hvis dåben giver alt, bliver konfirmationen så ikke overflødig? Den konsekvens kan ikke undgås, såfremt man regner med voksendåb, der sker efter forudgående undervisning. Anderledes er det dog, når dåben normalt forrettes som spædbørnsdåb. Under sådanne forhold kan vi tale om undervisning i den tro, man bliver døbt til. Her får konfirmationen sit nærmeste tilknytningspunkt. Det er kun naturligt, at det, der er sket med mennesket i en alder før bevidsthedslivet, bliver bekræftet med en handling, der knytter sig til dåben. Og her er vi så nær ved sagens kerne, som vi kan komme den. Diskussionen om konfirmationsalder, lærebøger, pædagogiske krav og intellektuelle renfærdighedssynspunkter er livlig, men hænger frit svævende i luften, så længe kirken selv ikke ved, hvad den lærer om konfirmationens mening.

Det er livsvigtigt for vor kirke at slå fast, at konfirmationen går ud fra og bygger på dåben, d.v.s. spædbørnsdåben. Og vel at mærke er forudsætningen den, at dåben optager mennesket også i den kirke, hvor den Hellige Ånd virker, at den forrettes både med vandoverøsning og håndspålggelse, d.v.s. den giver alt det, som ligger indesluttet i N.T. og urkirkens vanddåb plus konfirmation med håndspålggelse. Konfirmationshandlingen skal altså ikke forbedre dåben eller gøre den om, men den skal udfolde, hvad der er sket i barnedåben ved at føre de unge ind i det døbte livs vilkår. Spædbørnsdåben fordrer uvilkårligt denne udfoldelse. For at dåben ikke skal blive en magisk handling, der er udført med os i en spæd alder, som man ingen erindring har om, behøves der i en bevidst alder både undervisning og bekræftelse, at dåbens gave og forpligtelse stadig gælder og har den alvorligste aktualitet. Konfirmationen skal aktualisere dåben. Den accentuerer det døbte livs bevidsthedskarakter. Dette får straks den følge, at dåben har sin givne, selvfølgelig plads i konfirmationsritualet. Dette tilgodeser velsignel-

sen med håndspålggelse i høj grad i vore ritualer. Og videre gælder det dåbens plads i konfirmationsforberedelsen. Hele undervisningen bør gå ud fra dåben og blive en udfoldelse af dens mening: Fra dåben over kirken til tros- og livsindholdet. Da får undervisningen mere teologisk fasthed og pædagogisk enkelthed. Konfirmationen skal bekræfte dåbens gave og forpligtelser. Behøver Gud yderligere at bekræfte, hvad han éngang har lovet? Nej, ikke for sin egen skyld. Gud holder, hvad han har lovet. Men for vor egen skyld.

Strengt taget er hver gudstjeneste, hvor Ordet prædikes eller sakramentet uddeles, en ny bekræftelse af Guds løfter. At vi højtideligt udfører en særlig handling, hvor Guds løfter og tilsagn i dåben bekræftes, kan ikke på mindste måde være teologisk ukorrekt. Bekræftelsen, confirmatio, er nøgleordet for konfirmationens teologiske mening. Men straks kommer spørgsmålet, hvem bekræfter og hvad bekræftes, så derfor må vi tage om nælden her: Konfirmationen bekræfter på tre forskellige måder. I første og tredje tilfælde har bekræftelsen mere almen, billedlig karakter, i det andet tilfælde kommer bekræftelsen i strengeste forstand til udtryk.

For det første: med hensyn til konfirmandundervisningen og den overhøring, der egentlig hører med før selve konfirmationen, dér bekræfter konfirmationen, at dåbsoplæring har fundet sted. Over for menigheden bekræftes, at sognets barnedøbte unge nu har modtaget dåbsundervisning. Hvor overhøring ikke finder sted, bør det alligevel fremholdes under gudstjenestens forløb. Den undervisning har ikke til hensigt at drive de unge til religiøse kriser eller omvendelser. Dens sigte er at meddele vederhæftig kristen kundskab – og vel at mærke: Kirkens tro og ingen privatmeninger, det er hjertets kundskab og ikke diskussionsstof.

For det andet: Med hensyn til konfirmationens religiøse indhold i snævraste

forstand bekræfter konfirmationen, at dåbens gave og forpligtelse stadig gælder. Bekræftelsen er Guds og ikke konfirmandens. Det er Gud, der bekræfter, at Han står ved det, Han har lovet, og det gør Han tydeligt ved, at Han bekræfter sin i dåben givne nåde. Deraf følger, at velsignelse, forbøn og håndspålggelse er konfirmationens hovedpunkt. Frem for alt bør håndspålggelsen bemærkes. Historisk bevares herigennem forbindelsen med N.T.s anvisninger, teologisk accentueres gennem denne ydre akt konfirmationens sakramentale karakter, og de døbtes optagelse i den Hellige Ånds kirke bekræftes. Men skal konfirmanderne da slet ikke gøre noget? Skal de være helt passivt modtagende og slet ikke give deres villige tilslutning til det, der sker med dem? Vi kommer her til det punkt, som før har været meget aktuelt i vor kirke, forholdet mellem confirmandi og confirmandes. Før 1909 havde man ivrigt diskuteret dette, den diskussion hører sammen med vækkelsernes frembrud. Der taltes om psykisk tvang til at love noget, man ikke kunne holde. Og rigtigt er det, at hele løftegivningen i ritualet fra 1736 er en frugt af pietistiske og rationalistiske tankegange. Fra litteraturen og mange andre steder har man hørt ældre folk, især præster af en vis observans, tale om deres konfirmationsminder, hvordan man sov under kedelige prædikener, man vandedes over løfterne, man følte sig falsk over for altergangen og fik mærker af det for livet. Sådanne minder bør nu nok tages med stor forsigtighed. Vi ved jo intet bestemt om vor egen fortid, for tit forfalsker man efterhånden sine minder. Tit nok digter man ubevidst ind i sit gamle jeg tanker og drømme, man har drømt først langt senere. Men, når nu de unge deltager i undervisning og konfirmation, så er det forkert at give dem det skin, at konfirmationshandlingen slet ikke forpligter. Mon ikke de fleste af os kender den undren fra enkelte konfirmanders side: Skal vi slet ikke sige ja til noget? Konfirmander vil sikkert helst ha-

ve lov til det, og derfor foretrækker jeg også den ældre konfirmationsform, hvor dette ja som et ja tak til dåbspagten er hørligt, og finder intet uevangelisk i dette og heller ikke i Nordal Bruns konfirmationssalme (DDS 410). Konfirmationen er dog kirkens konfirmation, og vi bør i den henseende ikke være så ængstelige for at appellere til kirkens unge, om de tror kirkens tro eller ej. Spørgsmålet er da, om Apostolicum eller rettere dåbspagten med forsagelsen og troen er en lempelig bekendelsesakt for de unge? Men set fra den kirkes synsvinkel, der også kalder sig apostolisk, kan ingenting være lempeligere end kirkens apostoliske bekendelse. Det ulempefulde heri beror nok snarere på en hyperintellektuel misfortolkning af trosbekendelsen, som er almindelig i kirkefjendske kredse. Trosbekendelsen er jo hele kirkens tro, som vi må vokse ind i lidt efter lidt. Den skal kunne læses både af dem, der har taget de første skridt i troen, så vel som af de mere afgjorte bekendere uden at være usand for nogen. Trosbekendelsen bør altså læses af præst, konfirmander og menighed i fællesskab, ikke som en ydelse fra konfirmandernes side, hvilket skulle motivere Guds nåde, men som en selvfølge tilkendegiven af villigheden til at gå ind i den nåde, der bekræftes gennem konfirmationen.

For det tredje er der endnu en bekræftelse i konfirmationen, nemlig den altergang, der på den mest intime måde bør følge efter konfirmationen. Sådant bekræfter den altergang forbindelsen mellem dåb og nadver. Det bliver nok svært under vore folkekirkelige forhold at få det rigtige forhold praktiseret. Selv om flere af vore unge har været med til alters flere gange før konfirmationsdagen, så bør der også i selve konfirmationsakten være en bekræftelse, konfirmation, at til det døbte liv hører også et ordnet nadverliv samt et velkommen til kirkens fællesskab omkring alterbordet. Jeg kan ikke være helt enig med Bo Giertz, når han i »Grunden» stiller det spørgsmål:

Hvordan afsluttes den kristne opdragelse, som børnene får i Kristi kirke? Gennem konfirmationen, lyder Bo Giertz's svar. Ordet afslutte kan ikke være helt korrekt. Der er ikke tale om en afslutning, men om en stadig ny begyndelse. Semper ad novum accipere (M. Luthers ord om kristenlivet), men Bo Giertz's hele fremstilling går iøvrigt ud på for de unge at åbne indgangen til et liv i Kristi kirke. Han peger på dens rigdom og indbyder barnet til at gå ind i den. Læs Bo Giertz's »Grunden» pag. 78 og Martensens »Dogmatik» pag. 442.

Må jeg slutte med endnu et svensk bispecitat, der helt ligger på linie med det fremførte om konfirmationen. Det er Gustaf Aulén i forordet til sin lille bog: Det kristna budskapet: »Konfirmationen må så meget som muligt tage sigte på at fostre konfirmanderne til kirkemedlemmer, der forstår, hvad det vil sige, at vi i kirken ejer vort åndelige hjem». I de ord er hverken for lidt eller for meget, men alt.

Preben Hansen
(Konventsforedrag, gengivet efter manuskript).

SUBSKRIPTIONSINDBYDELSE

Festskrift til Jørgen Glenthøj

Jørgen Glenthøj: Efterfølgelsens theologi. Festskrift til Jørgen Glenthøjs 60 års fødselsdag udgivet af Erik H. Bennetzen, Jens S. Krejberg og Søren Ruager. I hovedkommission, Forlaget Hellberg & Elmquist, Hygum, 6630 Rødding, 1982, 156 sider.

IANLEDNING af sognepræst, lic. theol. Jørgen Glenthøjs 60 års fødselsdag den 29. november 1982 vil der blive udgivet et festskrift indeholdende et udvalg af Glenthøjs bidrag såvel til Bonhoeffer-forskningen som til den hjemlige, kirkelige debat.

Jørgen Glenthøj har på enestående måde vidst at forene theologisk forskning med kirkeligt engagement. Det er således en kendt sag, at beskæftigelsen med Dietrich Bonhoeffer og kirkekampen i Tyskland i væsentlig grad har præget og stadig præger hele hans theologiske og kirkelige eksistens. Inspirationen herfra lever videre i Glenthøjs overordentlig selvstændige indsats i dansk theologi. Da frugterne heraf imidlertid er spredt over mange år og vidt forskellige tidsskrifter, har udgiverne søgt at samle

betydningsfulde elementer under titlen: Efterfølgelsens theologi. Der er med denne titel peget på et synspunkt, som bærer og samler de mange enkeltstudier.

Indholdet vil naturligt falde i tre hovedafsnit: 1. Bonhoeffer-studier, 2. Kirkelige og theologiske emner og 3. Kirkeretlige studier. I samlingen indgår tre hidtil utrykte bidrag.

Forordet er skrevet af professor, dr. theol. Regin Prenter og rummer en karakteristik af Jørgen Glenthøjs forskningsindsats og placering i dansk kirkeliv.

Indtil udgivelsesdagen, antagelig den 29. november 1982, kan værket bestilles til subscriptionspris: 70 kr. plus moms, porto og forsendelse. Bogladeprisen bliver 90 kr. plus moms.

Bestilling sker ved henvendelse til:

Forlaget Hellberg & Elmquist
v/H. O. Okkels
Søndervang 19, Hygum
6630 Rødding

Telefon 04-84 51 05

Erik H. Bennetzen — Jens S. Krejberg
Søren Ruager

LOUGHBOROUGH 1983

FÆLLESSKABET Kirkelig Fornyelse har en søsterorganisation i England som kalder sig: »Catholic Renewal in the Church of England», og som i lighed med søsterbevægelserne i Skandinavien har duen som symbol. I dagene fra den 5. til den 8. april 1983 har Catholic Renewal konference i Loughborough. Hvis der er læsere af Re-formatio, som er interesserede i at deltage kan man få

nærmere oplysninger ved at skrive til:

Catholic Renewal in the Church of
England,
Conference Secretary,
7, Tufton Street,
London S W 1P 3QN,
England.

Knud Christensen

MEDDELELSER

HØJKIRKELIGT STÆVNE I ÅRHUS STIFT

Søndag den 12. september 1982
i Møllevangskirken
Fuglebakkevej, Århus V.

13.30 Højmesse ved pastor Børge Barsøe.
15.00 Kaffe.
15.30 Foredrag med lysbilleder ved stud. theol. Henning Bertelsen og stud. mag. Villy Schmidt: »Taizé-ungdomsvalfart til Rom og London».
16.30 Sangøvelse.
17.00 Aftensang, Vesper.

Bus linie 4 fra Banegårdspladsen mod Frydenlund kan benyttes.

Nærmere oplysning kan fåes på telefon 06-25 07 98.

Lili Løvenskiold
Peter Østerby-Jørgensen

KIRKESTÆVNER I STORKØBENHAVN

Søndag den 12. september 1982

14.00 Messe i Frederikssund kirke, derefter foredrag ved broder Birger, Östanbäck: »Munkeliv?»

Søndag den 31. oktober 1982

14.00 Messe i Bethlehems kirken, derefter foredrag ved pastor Th. Kühl: »Dåben».

ter foredrag ved pastor Th. Kühl:
»Dåben».

RETRÆTE

for mænd i Kollund den 19.-22. september.

TIL KALENDEREN

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE har landskonvent i København den 12.-14. maj 1983.

NR. 4 — 25. ÅRGANG SEPTEMBER 1982

Bjørn Hansen: Ved Edel Lykkensdal Poulsens begravelse torsdag den 29. juli 1982	53
Knud Christensen: Redaktørens kommentar	54
Tage Lunn: Fra Oliebjerget til Faderens højre hånd, tur/retur	56
Olav Fog: Den apostolske og katolske arv	61
Poul Ulsdal: Højkirkelige vinterdage i Norge	64
Norsk bønnekort, »La oss be» og »En enkel regel for et liv i kirkelig fornyelse»	66
Preben Hansen: Konfirmationsteologi	68
Erik Bennetzen, Jens S. Krejberg, Søren Ruager: Subskriptionsindbydelse. Festskrift til Jørgen Glenthøj	74
Knud Christensen: Loughborough 1983	75
Meddelelser:	
Højkirkeligt stævne i Århus stift	75
Kirkestævner i Storkøbenhavn	75
Retræte	75
Til kalenderen	75

170 HR PASTOR
KNUD CHRISTENSEN
KIRKEGADE 9
3600 FREDERIKSSUND

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Sognepræst *Knud Christensen*, Kirkegade 9, 3600 Frederikssund
Telefon 02-31 03 39

REDAKTIONSUDVALG

Sognepræst *Ole Skjerbæk Madsen*, Kleinsgade 2, 1976 København V.
Sognepræst *Anders Studsgård*, Skovvænget 19, Skarrild, 6933 Kibæk
Pastor *Poul Ulsdal*, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg
Stud. theol. *Peter Østerby-Jørgensen*, Tousvej 85, 2.tv., 8230 Åbyhøj

EKSPEDITION

Bladet koster 50 kr. årligt i abonnement
Beløbet indbetales til kassereren for Fællesskabet Kirkelig Fornyelse,
organist *Axel Madsen*, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Telefon 01-22 67 67 Postgiro 2 08 81 42

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

FORMAND

Sognepræst *Olav Fog*, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande
Telefon 05-34 50 61

BESTYRELSE IØVRIGT

Søster *Karen Bagge*, Hørsholmsgade 22 D, 2.tv., 2200 København N.
Sognepræst *Poul Exner*, næstformand, Svanens Kvarter 19 C, 2620 Albertslund
Organist *Axel Madsen*, kasserer, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Sognepræst *Helge Tagatz*, sekretær, Landsbygaden 68, Sengeløse, 2630 Tåstrup

Medlemmer betaler 140 kr. årligt til fællesskabet. Dette beløb omfatter også abonnement på Re-formatio. Ægtepar 160 kr. Studerende og pensionister betaler 70 kr.